

nije mogla ni vatra ložiti, pa do lijepo izrađenih ilirskih sojenica i drvenih kuća s nekoliko odjeljaka, pisac nam je pružio lijepu sliku kulturnog razvoja ljudskog društva u tim najstarijim vremenima.

Ružica Bižić: *Grobovi u Donjoj Dolini*

Na podlozi analize bogatog sadržaja ilirske nekropole u Donjoj Dolini, autorica dolazi do zaključka, da grobovi pripadaju I. i djelomično II. željeznom dobu. Na osnovu analize metalnih objekata datirana je i keramika iz grobova u isti period.

Josip Korošec: *Ljudske statuete iz Ripča*

Autor u ovom radu obrađuje dosad nedirnuti problem ripačkih statueti i smatra, da se prema ostalom materijalu mogu datirati u halštat »C«. Što se tiče njihove izradbe i izgleda, pisac ne nalazi analogije u dosadašnjoj literaturi niti im zasada može odrediti namjenu.

Irma Čremošnik: *Keramika iz rimskog nalazišta Mogorjelo*

Autorica daje pregled keramike iz antičkog i srednjeg vijeka, koja je nađena u rimskom kastrumu Mogorjelo. Budući da ne postoji određena stratigrafija nalaza, autorica napominje, da je radi utvrđivanja kronologije ovih nalaza bilo potrebno vršiti stalne usporedbe s nalazima iz drugih lokaliteta i na taj način postaviti relativnu kronologiju. U radu je podjednako posvećena pažnja kako antičkoj, tako i slavenskoj keramici, koju je autorica s mnogo truda izdvojila iz velike mase grubog rimskog posuda, koje se po oblicima i tehnici često miješa sa slavenskim.

Đuro Basler: *Topografska grada*

U opširnom radu pisac daje podatke o nalazištima iz svih prehistorijskih perioda, i to s teritorija Bosanskog Broda i gornjeg toka Ukrine. Među mnogim lokalitetima pojavljuje se velik broj dosad neotkrivenih, za što uglavnom ima zasluga pisac ovog rada. Uz rad su priložene dvije mape s obilježenim lokalitetima.

Ružica Bižić-Drechsler

W. F. VOLBACH, *ELFENBEIN-ARBEITEN DER SPÄTANTIKE UND DES FRÜHEN MITTELALTERS*

W. F. VOLBACH: *ELFENBEIN-zeja u Mainzu (Römisch-Germanisches Zentralmuseum)* izašla je 1952. vrlo vrijedna publikacija o kasno-an-

tiknim i ranosrednjovjekovnim umjetninama od kosti pod naslovom »*Elfenbeinarbeiten der Spätantike und des frühen Mittelalters*« od W. Fritz Volbacha (drugo izdanje).

Malo je materijala, koji je već od najstarijih vremena bio za izradbu dragocjenih predmeta toliko omiljen kao slonova kost, a što je koja zemlja bila bogatija, a time i potreba za luksusom veća, to je i potrošnja slonove kosti rasla. Ona je služila za ukrašavanje pokućstva, stropova i zidova, za nakit i predmete kozmetike, upotrebljavali su je kipari, a carevi uzimali za trofeje. Velik je broj sačuvanih predmeta od slonove kosti, osobito od IV. st. dalje, pa se čini, da je rijetko koji materijal bolje prebrodilo krizu i previranje razdoblja seobe naroda.

U uvodu radnje, autor napominje, da mnoge svjetske zbirke posjeduju prekrasne umjetnine od slonovače, tako da je danas već moguće na njima pratiti stilski razvoj, međusobne utjecaje pojedinih škola, a i vremenski ih određivati. Međutim, o tehnici izradbe, o umjetnicima i o mjestima fabrikacije još se uvijek vrlo malo zna. Pisac dalje nastoji fiksirati pojedine škole, odrediti njihove umjetničke produkte i naći veze među njima. U gornjoj Italiji cvate gornjoitalska škola, koju najbolje predstavlja »*Dyptichon Stilichos*«. U Trieru, koji je tokom IV. i V. st. neobično procvao javljaju se domaće radionice, ali nije moguće utvrditi, kolik je njihov umjetnički razmah, jer je dvorska umjetnost još uvijek ovisna o majstorima s Istoka. Za Provansu, nastavlja autor, ne zna se točno, je li imala domaće radionice, iako postoji veza između radova rezbara i galskih sarkofaga. Lokalni razvoj u V. i VI. st. pokazuje t. zv. merovinška škola (Lyon, Dijon). Na Istoku djeluje sirska i palestinska škola, a velik broj ravenatskih diptiha ulazi u taj krug. Carigrad pokazuje zanimljivu mješavinu stila, jer se pored klasicističkih radova nalaze i takvi, u kojima dominiraju aleksandrijski i sirske elementi.

S Karlom Velikom počinje nova epoha, koja je okarakterizirana težnjom, da se ideal klasičnog doba nanovo oživi. Ova karolinška renesansa zahvaća i majstore rezbare. Njihovi radovi, veliki pisac, mogu se istraživati samo u vezi s ranokršćanskim umjetninama, jer oni imitiraju njihove oblike i prikaze. Za

izradbu korica knjiga često se upotrebljavaju kasnoantikni diptisi, koji se preraduju i nanovo ukrašavaju (na pr. diptih iz riznice milanske katedrale). Međutim, ipak se u osnovi osjeća jedan novi stil — ukočenje oblika, frontalnost likova, manirizam u naborima, veća plošnost i t. d.

U drugom dijelu radnje, pisac dijeli cjelokupni materijal — kasnoantikni i ranosrednjovjekovni — na profani i kršćanski, a zatim ga grupira po vrstama, i to: diptisi, privatni diptisi, ploče, kasete, korice knjiga i ostali predmeti (piksidi, češljevi, privjesci, kopče i t. d.). Za svaku grupu materijala daje kratak historijat postanka, stilskog razvoja, a djelomično i kronologiju (na pr. konzularski diptisi imaju od 405.—450. neprekinutu liniju razvoja). Donosi niz značajnih radova i umjetnina iz zbirki mnogih svjetskih muzeja, crkvenih riznica, sveučilišnih biblioteka i t. d. — riznica katedrale u Rimu, Milanu, muzeja u Carigradu, Londonu, New Yorku, Parizu, Berlinu, Lenjingradu Baltimoru, Firenzi i t. d. Uz svaki objekt daje opis, mjere i dataciju, a donosi i komparativni materijal i literaturu.

Treći dio zapremaju izvrsne reprodukcije 259 umjetnina (216 kasnoantiknih i 43 ranosrednjovjekovnih) na 68 tabla.

Dodan je popis literature, kojom se autor služio, i kratica za časopise, zatim lista mjesta, gdje se sada objekti nalaze i mjesta, gdje su nađeni.

Branka Uikić-Belančić

J. KEIM, H. KLUMBACH: *DER RÖMISCHE SCHATZFUND VON STRAUBING*

U trećem broju serije *Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* (1951) (urednik prof. J. Werner) objavljen je pod naslovom »*Der Römische Schatzfund von Straubing*« dragocjen nalaz dijelova rimske paradne opreme iz Straubinga, koji je jedinstven nalaz te vrste na području rimskog imperija. Autori publikacije jesu J. Keim i H. Klumbach.

U samom je uvodu naglašeno, da je materijal iznesen tek kataloški uz dobre reprodukcije, kako bi se nauka što prije upoznala s ovim značajnim arheološkim otkrićem u Donjoj Bavarskoj, dok će njegovu detaljnu naučnu razradu — umjetnička, historijska i kulturno-historijska — slijediti naknadno u